

Vannak cinkéim is, őket szabadon tartom, télen szalonnahéjjal vendégelem, meg is tisztogatják a gyümölcsfákat pajortól, furkáló lárvától, rusnya hernyótól.

Macskám is van, cirmos fajta. Elégedetten dorombol, nagyokat alszik a napsütötte konyhaablakban. Jó macska, nagy vadász, megfogja az egeret, patkányt, nem is szaporodik el semmiféle kártékony féreg gazdaságomban.

Kutyát is tartok, öblös hangút, rendet tart az udvarban, megugatja a postást, elriasztja a betörőket.

Szép énekéért tartok egy kanárimadarat. Sokat zongoráztam neki a *Für Elise*-t, ma már, a vendégek bámulatára, magától is elénekli.

Van egy teknősbékám is, nyugalmáért, megfontoltságáért tartom, ha pedig eljön az ideje, húsából finom teknőclevest főzök, páncéljából pedig fésűt csináltatok.

Volt egy majmom is, de azt elzavartam, mert túlságosan hasonlított rám, és már nem bírtam nézni a töprengő ábrázatát.

Van még egy sasom, őt éles látásáért és horgas csőréért tartom.

Magamat viszont csak kegyelemből tartom. Zsírom szinte semmi, húsomat legfeljebb egy pápua értékelné, egerészni nem tudok, a pajorokat nem szeretem, a betörőtől megijedek, nincs tollam, horgas csőröm, páncéлом. Eszem ugyan van, tudok deriválni és integrálni, foglalkoztam politikával és balneológiával, de még nem jöttem rá, miért érdemes engem tartani.

Ha kimegyek az udvarra, körülöttem ott zsi bong, gágog, bög, rőfög, ugat, nyávog, káricsál az egész társaság, növesztik a szalonnát, tojják a tojást, adják a tejet, elijesztik a betörőt, megfogják az egeret, felcsipegetik a magot, idefutnak, odafutnak, túrnak és kaparnak, surrognak-burrognak, hertelenkednek, nyihognak és rühögnek, én meg csak állok ott középen a nagy eszemmel.

Podmaniczky Szilárd

A BERLINGO ÖRVÉNYE

Még mindig a legvalóságosabbnak tűnő tapasztalat: lehetetlen felébredni.

*

Álmomban egy óriási építkezésen jártam, hétvége lehetett. Az élénkvörös téglából épült házak között bolyongtam, nem zavart senki, hajnali vagy alkonyati felhők borították a szürke eget, hasonló szürkén vonultak a téglák közti fugavonalak. Friss mész, fenyőgerendák illata állt a levegőben, ázott homokszag, a cementpor vékonyan lepte a nyers ablakkereteket.

Az épületek nagy belső tereit félhomály borította, de ugyanúgy láttam a leheletem, mint odakint. A falakat, az ablakok állását, a belső tereket figyeltem, mintha ide akarnék költözni. Az egyik ablakon kikönyököltem, valami látképet kerestem a ritkás, szí-

táló ködben. Elöttem homokkal vastagon felszórt udvar, talán kertrész is lehet majd benne. Szemben két, egymásnak tompaszögben épített házfal, közöttük vékony kilátás valamerre, az elszáradt, nedves kórók felé. Erősen megdörzsöltem az arcomat, a homlokomat, beletúrtam a hajamba, mintha részben elégedett volnék, csak hát ez a látvány, ez kissé bizonytalan. Nem tudom, jó lesz-e ez így. Elképzeltem az udvaron a gyerekzsivajt, az ablakból lekiabáló szomszédasszonyt, „hozz még egy fél kiló kenyeret”. Borzalmas. Nincs hová elvonulni. Itt kellene abbahagyni az építkezést, és valahogy befejezném magamnak ezt a lakrészét.

Zsebre vágtam a kezem, a nedves levegő végigfolyt az arcomon. A távolból repülőgép zúgását hallottam, egy kis állat surrant ki a bejárati ajtótokon. Fölébredtem.

Hajnal volt, hat óra harmincnégy perc, odakint sötét. Fölkapcsoltam az éjjeli lámpát, nyakamig húztam a takarót, éjszaka kihűlt a szoba. A lámpa fényköre az éjjeliszekrény sima, barna lapjáról verődött a falra, a lámpa mellett az este elolvasott horgász-könyv. Lassan megszokta szemem a fényt, már amúgy sem tudtam volna visszaaludni. Valamelyik szomszéd felébredt, bekapcsolta a rádiót. A hírek végén halk hegedűszó és zongora indult. Komolyzene. A lámpafej átmelegedett, egy méterről langyos hőt sugárzott az arcomra. Be kellene kapcsolni a kályhát. Majd mindjárt. Nem akartam megszakítani ezt a pillanatot; „valahová elindultam”.

Egyszer gyerekkoromban ugyanígy feküdtem hajnalban a lámpa mellett, néztem a fényét, éreztem a melegét, és hallgattam, milyen csönd van. A hegedű- és zongoraszó éppilyen lehetett aztán. Mennyire régen is? Az idő feneketlen kútjában ez mindegy. Nincs mértéke a távolságnak, csak távolság van, csak a távolság felidézése van. Mint ha egyszerre mindkét helyen lehetnék. Azt is érzem, ahol akkor voltam, éppilyen, mint most ez, ahol vagyok. Hát ott vagyok megint, az idő feneketlen kútja megnyílik, valamennyit visszazuhanok benne. Nem tudom eldönteni, jó ez vagy rossz. Merthogy az idő ennyire múlik, mi mást juttathatna eszembe: a legvégét; mégis jó oda a múltba betérni. És rossz visszajönni. A paplan alól előhúzom a kezem, a kézfejem és a tenyerem nézem a félárnyékban. Milyen lehetett a kezem? Aztán újra eldugom a takaró alatt. A feleségem csendben, szótlánul alszik mellettem.

Felkelek. Amikor reggel felkelek, valami útjára indul, ami majd meglesz aznap; szeretem a kávé illatát, aztán néhány korty után rágyújtani, a kettő ízét együtt; este, amikor lefekszem, akkor is erre gondolok, hamarosan kialszom magam, felkelek és kávéfőzők és cigarettára gyűjtök; de később, napközben, akkor meg arra gondolok, jó lenne lefeküdni, aludni, pihenni; amikor meg lefekszem pihenni, arra gondolok, jó lenne felébredni, kávé inni és cigizni. Nem baj, mert arra gondolok, hogy legalább valami jó lenne. Csak az első néhány slukk érdekel, a többi megszokás, végig kell szívni a cigarettát. Nem tudok olyan lassan dohányozni, hogy minden egyes szippantást kiélvezek.

A forró zuhanyt sokáig engedem az arcomra, a párás ablakon át dereng a hajnal. Megszagolom a tegnapi ruháimat, mindet tisztára cserélem. Reggeli helyett egy pohár víz, aztán rövid séta a hajnali utcán. Látom, mások is fölébredtek. A karácsony elmúlt, nem maradt itt belőle semmi. Díszes fenyők villognak a függönyök mögött, ugyanúgy, csak lassabban, ahogy egy lehúzott ablakú autó vészvillogója működik, a motor halkán jár, a levegőben élénken gomolyog a füsttel kevert kipufogó vízpára.

Mindennap ezen az útvonalon, úgy húsz perc lehet. Valamit mindig megpróbálok végiggondolni húsz perc alatt.

A karácsony előtti napon kitettem az ablakba a szobahőmérőt. A higanyszál lassan szállt alá, úgy tíz perc alatt állt be a kinti hőmérséklet. Öt fok. Hideg van. Bár a Nap egyre élénkebben süt. Szeretem, ahogy télen erősödik a nappali fény, mintha tudná, hogy kevés ez, de megpróbál magából kihozni mindent. Vagyis ez inkább rám jellemző. A Nap könnyedségét nem tudom eltanulni. Ahogy finom ívben átgördül az égbolton. Megnéztem a hőmérőt, öt fok, ez beállt. Pedig arra gondoltam, kimegyek ma horgászni a folyóra pár órát, megfogom a karácsonyi halat. Túl hideg van, odafagyok a bothoz. Le kell mondanom róla, pedig már éreztem magamban a készülődést. Gyorsan el kell felejtennem, mielőtt még bántana. Nem könnyű. Újra az ablakhoz megyek, a Nap már vastagabb sávban süti a párkányt; hét fok. Ez se sok. Az ablak előtti fa ágai megbillennek a légáramban. Még a szél is fúj, odalent a parton ennek az ötszöröse a mederben száguldó szél. Jobb lesz, ha időben föladom. A makacsnak itt semmi helye. Minden pillanatban csak a hideget érezném, öt perc alatt átfagynék, és jöhetnék haza. De legalább megpróbáltam, ezt mondhatnám; ennek így semmi értelme. Inkább reggelizem, fél tizenegy is elmúlt, a karácsonyi vacsoráig még sok idő van. El kell felejtennem a hőmérőt, be is veszem az ablakból. Közben már tíz fok, emelkedik. Legfeljebb tizenegyig várok, azután már amúgy sem lenne értelme nekivágni. Újra a párkányra teszem a hőmérőt. A Nap ilyenkor hamar lemegy, fél három körül újra hűlni kezd a levegő, és amíg nekikészülődöm meg végighorgászom a rakpartot, a műcsalival keresve, hol jár a hal, az legalább két, két és fél óra. Jó esetben, ha megtalálom a veremlőhelyet, három. Vagy rátalálok a bandázóútvonalra a vízben, a víz alatt; kívül semmi nem látszik; és majdnem mindig máshol találok rájuk. Tizenegy fok, tizenegy óra lesz tíz perc múlva. Most már nincs visszaút, már a szél sem érdekel, még vagy két fokot emelkedni fog. Három nadrágot veszek magamra, négy rétegben pulóvert, dzsekit, vastag, fehér sálát, kötött sapkát, ujjatlan bicikliskesztyűt, két vastag zoknit, a köves terepen legkényelmesebb focicipőt, a cipő és a nadrágvég közötti, viszonylag szabad bokadarabra kézzel kötött, élénk színű (és mintás) női bokavédőt húzok (milyen elegáns divat volt ez régen!), plusz sötét napszemüveg. Így megyek gyalog végig az utcán, ha valaki rám köszön, biztos, hogy utána napokig gondolkodik azon, kinek is kívánt jó napot!

A kórház előtti rakpart felső, fasorral szegélyezett pereméhez érek, az árvízi betonkorlát fölött megpillantom a csillámló vizet. Otthontól a rakpartig tartó út a legfeszültebb, feszültebb még a horgászatnál is. De amikor megpillantom a vizet, megenyhülök, föl szabadulok, és élvezem, ahogy rám tör a víz látványából áradó megkönnyebülés. Itt vagyok, és mindjárt hozzáláthatok. A fönti fasorból az első lépcsősoron letrappolok a partra. Már fönről láttam, óriási jégmezők sodródnak a folyóval. Északon sokkal hidegebb van. A sodródó jégmezők között keskeny, szabad vízfelületek, nagyon észnél kell lennem. Újra végignézek a parton, a túlparton is, sehol senki. Ez jó. Máskor csak egymással helyet cserélve változtathatunk helyet. Most szabad a pálya. A szél kisebb rohamokban fúj, de nem veszélyes, a levegő még mindig melegszik, szabadon hagyott ujjperceimben zsirogva árad a forró vér. Sehol egy felhő, a Nap megbízhatóan ragyog. Figyelem a jégtáblák torlódását, aztán nekilendülnek. Megállok, hallgatózom, pásztázva nézem a vízfelszínt. Pici mozgást, hangot keresek, apró életjelet. Semmi. Csak roppanások, az úszó jégtömbök egymásnak sodródnak, darálják, morzsolják egymást. Percenkénti neszek, de mindre fölkapom a fejem, hátha a hal mozog. Kihúzom a teleszkópos horgászbót, a horgásztáskából egy újonnan vásárolt nagyobb, hologramos körforgót akasztok a karabinerre. Nézzük, hogy mozog. Rövid zsinóron ma-

gam elé lóगतom, óvatosan meghúzóм a vízben: a kis fényes körlemez csillámlóan pörög a horog fölött. Ez az, jól működik, éppen úgy, mint egy menekülő kishal vagy babahal. Megvárom, amíg a jégmező szétnyílik előttem, jó erősen megsuhintom a „pálcát”. A körforgó nem túl messze hullik a vízre, a bot végét a víz fölé tartom, hagyom, hadd süllyedjen a csali. Elszámolok ötig, másodpercenként egy métert süllyed. Aztán lassan, kisebb-nagyobb ritmusváltásokkal csévélem vissza a damilt. A bot érzékeny, hajlékony végén érzem, ahogy a körforgó ritmikusan pulzál, lüktet a víz alatt; ezzel a rezgéssel és csillámló fényével csalja oda a kiéhezett rablóhalat. Süllőt biztosan nem fogok, pedig az lenne az igazi meglepetés, de a süllők egy éve eltűntek a cián miatt. Csuka, balin (ragadozó őn) vagy esetleg testesebb jászkeszeg jöhet számításba. Más nem.

Sétálok a parton, egyre följebb, keresem a jéglapok közti szabad vizet, aztán dobás, ritmikus tekerés, jól belemelegszem. Néhány jégtábla nekilődul egy hirtelen jött áramlásban. Gyorsan tekerem ki a körforgót, de késő, megette a fene. Fönnakad egy jó tonna jégtömbben. Próbálok kiakasztani, pöcögtetni. Nem megy. A franc, aki megeszi. A bot kétrét hajlik a kezemben, a jégtábla megállíthatatlanul sodródik tovább, az orsó fékje felszív, tartom, amíg lehet. Hátranézek, nem röhög rajtam senki, ahogy a nagy jégtáblát fársztom. Lassan fogy a zsinór, ez így nem lesz jó. Ha letekeri a jég az összeset, mehetek haza. Pótzsinór, legközelebb hozok pótzsinórt. A jégtömbön mozdtítani se tudok, belátom, ez most már oda van. Egy utolsó kísérlet, a fejem mellett megsuhintom a botot. Kész, vége, oda az új villantó, a vékony zsinór elszakadt. Majd valahol elolvad ez a jégperem, és lassan lebillen, aláhullik róla a villantóm. Na, nem baj. Kicsit baj, fáj a szívem érte. Újabb karabinert kötök föl, újabb körforgót. De most nem dobok, jobban kell figyelnem a jégzajlásra. Fölkapom a horgásztáskát, másikkban a botot, sétálok a parton, a számban cigi parázslék. Hol lehetnek most, merre járhatnak? A kötött sapka alatt megizzad a hajam, de végre arra a helyre érek, ahol a parttól úgy tíz méteres sávban a medertörés miatt visszafelé áramlik a víz. A köveken állást keresek, dobok néhányat, semmi. Új, nagyobb körforgót teszek, zöld hologramja csillog a napfényben. Dobok, elszámolok ötig, lassan, ritmusosan csévélem vissza a 0,2 milliméteres damilt. Hirtelen megremeg kezemben a bot, áramütésként egész testemen végigfut a rezgés, a bot elnehezül, a víz felé lóđuл a vége. Megvan. Végre megvan. Az első ijedség után könnyen engedi magát part felé irányítani a hal. Mi lehet az? Biztosan nem csuka. Aztán belelendül, érzem az erős, nagy test húzását, legalább másfél kilós. Balin vagy jászkeszeg, erre gondolok. Elindul oldalt, nem merem túlfeszítenni a zsinórt, 2,3 kiló a teherbírása, az orsó fékjét is ehhez állítottam, ha már éppen szakadni akarna, a fék engedjen. Kis rántásokkal megmozđuл a fék. De már jön kifelé. A francba, egy jégtábla úszik a zsinór felé, ha eléri, elvágja. Megpróbálok irányítani a halat: a közeledő jégtábla irányába rántom, erre ő elkapja a fejét, és már úszik is a jégtábla elöl. De profi! Közben lassan veszem vissza a zsinórt. Már nincs messze a parttól, a jégtábla elúszott fölöttem. A hal egyre fárad a jég hideg vízben. Most már egészen közel van, látom a vízbe meredeken élém törő damilon. Óvatosan emelek a boton, szép nagy teste megcsillan a vízfelszín alatt. Balin. Még közelebb húzóм, a száját kiemelem a vízből, ettől még jobban megadja magát. De ahogy megérzi a partközelt, utolsó rohamra készül, megint kivág a nyílt víz felé, az orsó fékje felzúg, de már nincs benne annyi erő. Három-négy kört leír még előttem, aztán egy csusszanással partra kerül, kihúzóм az éles kövek között. Kezem-lábam remeg az izgalomtól. Megvan, sikerült, még soha nem horgásztam karácsonykor, főleg ekkora jégtáblák között. A horogtól gyorsan megszabadítom, beteszem a haltartó szákba, visszaengedem a vízbe, a szák zsinór-

ját egy faágra hurkolom. Rágyújtok, kifújom magam. De már lendül is a bot. Egészen az orrom elé csapom. Mi van? Befagyott a zsinórvezető gyűrű. Kipöckölöm a jégkristályokat, és már lendíteném a botot, amikor egy álldogáló alakot pillantok meg magamtól pár méterre. Köszön. Én úgyszintén. Kérdezget a horgászatról, hogy lehet-e fogni, meg mekkorákat. Rendesen tájékoztatom a magas, vékony férfit; harmincnál nem lehet több, az arcát alig látni a harangszerűen fejébe engedett kötött sapkától. Közben tovább pergetek, ezt a horgászmodszert így hívják, pergetés, mondom neki. A horgászatról egy váratlan széllelkéssel áttérünk a karácsonyra. Fölkapom a fejem: azt kérdezi, meg szoktam-e ünnepelni a karácsonyt. Meg, persze, mondom, családi körben. A következő kérdés: „Katolikus vagy?” Hoppá, egy hittérítő. Ma akkor eddig fogtam egy másfeles balint meg egy hittérítőt. Rajtunk kívül üres a rakpart. Látom magam előtt a fényképet, amin megkeresztelték. Bizonyos mértékig az vagyok, válaszolom. Bizonyos mértékig? Csodálkozik. Szóval, mondom, van énbennem elég szeretet a kereszténység nélkül is, és tudok én meditálni a buddhizmuson kívül is, és énnekem lenne ezekhez a dolgokhoz egy külön bejáratú szobám; bár ez első hallásra elég snassz, de aki érti, az ebből is megérti. Nem folytattam tovább. Ezt hogy érted? Kérdezte. Na jó, mondtam, ezt hagyjuk, ebbe most ne menjünk bele, én horgászni jöttem, nem azért, hogy ezekről beszéljek, éppen azért jöttem horgászni, hogy ne beszéljek, hogy ne gondoljak semmire, csak a horgászatra. Ebben a pillanatban magam elé csapom a műcsalit a vízbe. Ez mi volt? Kérdezi. Hal? Nem, mondom, túldumáltuk a horgászatot. Látom, kicsit megszeppen, a sapka még árnyaltabban csúszik az arcába, téblábol még egy percig a hátam mögött, aztán elköszön. Szintúgy.

Közben egy háznyi jégmező sodródik elém, elzárva az összes lehetséges dobásirányt. Fölszedelőzdködöm és elindulok a híd alá, ahol kissé összeszűkül a lépcsőzetes meder, a víz felgyorsul. A híd alatt már a második dobásnál erős húzásba vágok bele. Nézem a bot spiccét, nem remeg. Ez nem hal. Pumpálom a botot: meghúzom, tekerem, meghúzom, tekerem a damilt. Egy komplett, beszakadt szerelék a villantómon. Levágom a horgot, az ólmokat. A következő dobásnál még egy szerelék. Na, mi van, mindenki itt szakadt be? Ezt a szerelést is elteszem, de nem dobok többet. Kémlelem az előbbi helyemet. A jégtorlaszok közben levonultak, a helyemről is elsodródott a jégpáncél. A szerelékkel együtt visszacaplatok. A vízen kis buborékok jelennek meg, mint ha a földből melegebb forrás bugyogna elő. Most nem dobok, csak nézelődöm. A víz sima, engedelmes. A folyó közepén hirtelen csobbanások, még látom, ahogy a kiugró hal ívben visszahullik, és fröcskölve elmerül. Majd még egy ugrás, aztán párosával. De nagyon messze. Ezzel a könnyű szerelékkel odáig nem érek el. Fölnyitom a horgásztáskát, kotorászok, keresgélek. Kiválasztom a legnehezebb darabot: egy lapos, ívelt, csillogó hal alakú fémkanalat, ez a legnehezebb, 17 gramm. Fölhúzó a karabinerre, dobok. A szél belekap, irányát veszti, de a távolság jó. Ez az. Lassan kitekerem, most belekalkulálom a déli szelet a dobásirányba. Ilyenkor szokott hirtelen elállni. De most nem. A csillogó kanál épp az ugrások helyén csobban, az orsóra nézek, alig maradt rajta damil; aajj! Elszámolok hatig, ott mélyebb a víz, hétig, lassan megemelem, visszajejtem, a „hulló falevél” technikát alkalmazom. A harmadik emelésnél meglódul kezemben a bot, gyorsan a spiccre pillantok, remeg, ez remek, megvan a második. Próbálom visszatartani a kevés damil miatt, de azért csak belevág. Ez megint balin lesz. A keservit, ez elvisz mindent. Ám amilyen harcosan indult, olyan gyorsan adja fel. Furcsa. A felső vízrétegben szánkázik a part felé. Megvan a második halam. A kezem

megint remeg. Hirtelen szürkére festi a vizet egy felhő, a Nap elbukik a fák mögött, s mire összepakolok, a levegő hőmérséklete fokokat zuhan vissza. Kettőt üt egy harang, indulok haza.

Otthon már karácsony van, de majd elmúlik. Én még maradok, egy darabig.

*

Este megint a kávé illatával alszom el; a rászívott cigi füstje tömbként bukkan ki a számból. Leoltom a lámpát, a horgászkönyvet, tíz oldallal arrébb, leteszem. A feleségem már alszik, mélyen, ahogy csak karácsony után lehet.

Álmomban megint ott vagyok az épületek között, a téglák vörösen izzanak, de az ég most is szürke, a vastag, stabil felhőréteg alatt világosabb, leheletnyi felhőfoszlányok szállnak az alacsonyan mozgó déli széllel. A feleségemmel egy égkék Citroën Berlin-góban ülünk, suhanunk a téglás építmények között. Most hétköznap van, és úgy látszik, nem várták meg, hogy felépüljenek a lakások, beköltöztek. Sietve szaladgálnak az udvaron, a kertrészen, bútorok a lépcsőházak előtt, mi lebegve kanyargunk a háztömbök között. Hallom a hangjukat, valami idegen, eddig még soha nem hallott nyelven beszélnek. Nem értem őket, ők pedig nem látnak minket. Csak nagy néha néz fel valamelyikük az égre, de látszik az arcán, a szemén, nem lát semmit, csak mintha úgy érezné, örvénylik fölötte a levegő. A Berlingo örvénye. Most ketten összedugják a fejüket, az égre mutogatnak, széttárják a karjukat. Aztán elkapom a kéziféket, ami itt a botormány, fölrántom, és gázt adok. Néma csillámok pörkölnek körbe az autót, a házak látképe kibillen, könnyed suhanással lendülünk az ég felé. A hangrobbanást már csak később hallom, ahogy a sebesség érzését elveszítve a Nap felé zuhanunk, kettesben.

Lator László

GOMBA

Nem tudom, olvastam-e vagy csak hallottam, hogy József Attila (megátalkodott kötekedő-vitatkozó volt) egyszer, talán sakkozás közben, állandó ellenfelével, Nagy Lajossal, azon huzakodott, hogy milyen színű a tenger, zöld-e vagy kék, s mikor barátja módszeres, alapos érveléssel lassan-lassan sarokba szorította, végül is kelleetlenül engedett: jó, legyen kék, de nem olyan kék, mint amilyennek te gondolod. Így van ez a gombával is. Olvasom valamelyik gombakönyvben, hogy ez vagy az a gomba élénkzöld, fűzöld, sötétzöld, varaszöld, kékes, vöröses, lilás, tudom is én, milyen. Betéve tudom már valamennyi külső jellemzőjét, akkor találok egyet, csakugyan olyan, élénkzöld, fűzöld és a többi, aztán két lépéssel odébb lelek egy másikat, alighanem ugyanaz a fajta, csak éppen nem élénkzöld, nem fűzöld s a többi, ne adj' isten, nem olyan. Másutt meg azt olvasom: leginkább arról ismerhetünk rá, hogy kellemes gombaszaga van. De hogy milyen az a kellemes gombaszag, azt csak a jóisten tudja. Ízlés dolga. Szóval a gomba olyan, mint a tenger: kék, zöld, de sohasem egészen olyan, amilyennek gondoljuk. Egy